

TISZTELT OLVASÓNK!

A Magyar Bankszövetség elnöksége éppen egy esztendeje határozott úgy, hogy a gyorsan fejlődő hazai pénzügyi világ, ezen belül mindenekelőtt a pénzintézetek, a kereskedelmi bankok változó igényeihez jobban igazodva részint elektronikus, részint hagyományos módon megjelenő szakmai folyóirat elindításával segíti a pénzügyi életben dolgozó és a pénzügyi kérdések iránt hivatalból is érdeklődő szakemberek tájékozódását a monetáris politika, a pénzügyi közvetítés izgalmas kérdéseiben. A Bankszövetség honlapján is olvasható E-hírlevél mellé most felsorakozik a nyomtatott folyóirat, amely nevében jelzi: mindenekelőtt a hitelintézetek (bankok, takarékszövetkezetek, speciális intézmények) tevékenységét érintő témákban kíván írásoknak teret adni.

Az új folyóirat elnevezése bizonyára egy másik pénzügyi folyóirat nevét idézi fel emlékezetünkben, a Bankszemlét. Ez a lap negyvenöt éven át a Magyar Nemzeti Bank jóvoltából jelenhetett meg, és a pénzügy kultúra fejlődésének fontos segítője volt. A Hitelintézeti Szemle építeni kíván a 2001 nyarán megszűnt Bankszemle teremtette hagyományokra, ugyanakkor kissé szélesebb perspektívát tár az Olvasó elé. A Magyar Nemzeti Bank támogatását azonban az új lap is élvezzi, s ezért megalapozottan állíthatjuk: a Hitelintézeti Szemle valóban a kereskedelmi bankok és a jegybank közös lapja lesz.

A Magyar Bankszövetség azt szeretné elérni, hogy a Hitelintézeti Szemle ran-

gos, keresett és igényes szakmai folyóirat legyen, amely elméleti és gyakorlati téren egyaránt a hazai pénzügyi élet olyan fóruma lesz, ahol – írásaikkal – gyakran találkoznak elemzők, kutatók, az egyetemi élet szereplői, oktatók és diákok, s nem utolsósorban a gyakorló bankárok.

Témahiányban az új folyóirat bizonyosan nem szenved majd. Elegendő csak arra gondolnunk, milyen sok elméleti és gyakorlati kérdés vár választ az átalakuló és felzárkózó gazdaságok pénzügypolitikáját, ezen belül monetáris politikáját illetően, különösen egy olyan világgazdasági környezetben, amikor a piacgazdasági átalakulás kiteljesítése összekapcsolódik az Európai Unióhoz való csatlakozással, annak számtalan komoly, a monetáris politikát, a szabályozást, a számvitelt érintő következményével együtt. A világgazdaság egyik legrohamosabban fejlődő ágazata éppen a pénzügyi szolgáltatások területe, ahol úgyszólván pillanatonként tapasztalható a technológiák és termékek megújulása, újak megjelenése. Ezáltal pedig a fejlődés folyamatosan új és új elméleti és gyakorlati kérdéseket vet fel. Alapjaiban alakulnak át napjainkban a pénz- és tőkepiaci szolgáltatások szabályozási keretei – itt elegendő csak a tőkemegfelelés most formálódó új nemzetközi normáit említeni –, s a szabályok változása sokszor alapvető szemléletváltást, filozófiaváltást is kifejez. A fejlődés persze sosem mentes a problémáktól, az új megoldásoknak is mindig vannak kedvezőtlen

mellékhatásai, vagy a változások felszínre hoznak addig – részben – elfedett feszültségeket. Mindezek miatt is fontos az, hogy pénzügyi életünk a szükséges ismeretek megszerzésével, illetőleg a szakmai vitákkal, elemzésekkel is képes legyen lépést tartani a nemzetközi fejlődéssel. Eb-

ben pedig komoly segítséget jelent a most elinduló „rég-új” folyóirat.

Az Olvasót arra biztatjuk, mondja el, írja meg véleményét, észrevételeit a szerkesztőnek. Bízunk benne, az új lap jól szolgálja a kitűzött célt: az igényes, megalapozott véleményalkotást.

Erdei Tamás
a Magyar Bankszövetség elnöke

Nyers Rezső
főtitkár

HITELINTÉZETI SZEMLE

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem a Hitelintézeti Szemlét példányban, a következő címre:

Megrendelő neve:

Teljes címe:

Az előfizetési díjat a megrendelés visszaigazolásában megjelölt terjesztőnek* fizetem meg átutalással.

Az előfizetési díj egy évre 6000 Ft. A lap példányonkénti ára 1200 Ft.

..... dátum aláírás

Megrendelhető levélben vagy faxon.

Cím: Nemzetközi Bankárképző Központ
Hitelintézeti Szemle szerkesztősége
1022 Budapest, Csopaki u. 6–8.

Fax: (1) 201-13-30

* A terjesztő kiválasztása folyamatban van.

HARMATI LÁSZLÓ – DR. STEINER PÉTER

A HATÁRON ÁTNYÚLÓ PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATÁSOK SZABÁLYOZÁSA¹

A globalizálódó világgazdaságban, ahol az áruk, a szolgáltatások, valamint a tőke nemzetközi áramlása egyre nagyobb méreteket ölt, természetesen egyre nagyobb az igény az ezekkel kapcsolatos pénzügyi szolgáltatások nemzetközivé tételére is. A pénzügyi szolgáltatások nemzetközi elterjedésének három legfőbb mozgatója: a globalizáció, a technikai fejlődés, illetve a bővülő piac nyújtotta működési előnyök.

A globalizáció számos tekintetben hat serkentőleg a szolgáltatások nemzetközivé válására. Ilyen például az egyes projektek növekvő finanszírozási szükséglete, ami egyre gyakrabban haladja meg a hazai tőkepiac lehetőségeit; vagy a multinacionális vállalatok állandó jellegű bankkapcsolatai.

A technikai fejlődés megengedi, hogy egy-két tényleges fizikai mozgást igénylő kivételtől (például széfszolgáltatás) eltekintve valamennyi pénzügyi szolgáltatást határon átnyúlva végezzék. Az elektronikus kereskedelem fokozatos térhódításával kiküszöbölhetők a felek közti távolságból fakadó problémák, új piacok nyílnak meg, a szolgáltatások ideje nagyban lerövidül.

A bővülő piac nyújtotta előnyökből mind a szolgáltatók, mind a szolgáltatások fogyasztói profitálhatnak. A fogyasztók a nagyobb választék, a fokozódó verseny következtében mérséklődő árak, valamint a folyamatos innovációs kényszer hozadékait tudhatják magukénak, míg a szolgáltatók a méretgazdaságosság, a finanszírozási források, illetve a kockázatmegosztási lehetőségek bővülésének hasznát élvezhetik. Az EU-ban a piac nagyobbodását szolgálja a közös pénz, a harmonizált prudenciális szabályozás és az unió egész területére kiterjedő egységes bankengedély. A bővülő piaci lehetőségek az univerzálódó pénzügyi szolgáltatók számára földrajzi, ügyfél- és termékszintű diverzifikációt engednek meg.

A külföldi szolgáltatók letelepedés nélküli megjelenése elleni érvek főképpen azt állítják előtérbe, hogy a belföldi piacon a határon túl nyúló szolgáltatások liberali-

¹ A tanulmányban foglaltak a szerzők véleményét tükrözi, a leírtak nem feltétlenül esnek egybe az MNB álláspontjával. E tanulmány az MNB Szabályozási Főosztálya által készített „A határon átnyúló pénzügyi szolgáltatások szabályozása” című belső tanulmány alapján készült.

zálása – nem kellően átgondolt pénzügyi szabályozói és monetáris politika mellett – egyidejűleg korlátozhatja a belföldi központú hitelintézetek üzleti lehetőségeit, csökkentheti a jegybank monetáris politikájának hatásosságát, illetve az állami adóbevételeket is.

Ezért nagyfokú liberalizációt e téren eddig csak a legfejlettebb gazdaságú országok engedtek meg maguknak; számos esetben tapasztalhatunk burkolt (ritkábban: nyílt) szabályozói akadályokat. Ennek egyik legfontosabb oka az, hogy az OECD – alapvető célja, a gazdasági növekedéssel párosuló pénzügyi stabilitás elérésének érdekében – hosszabb ideje foglalkozik a nemzetközi fizetések szabaddá tétele után a nemzetközi befektetések szabaddá és egyúttal védetté tételével. Ennek keretében fellép a határon átnyúló szolgáltatások szabaddá tétele érdekében is, különösképpen pedig azért, hogy az egyes tagországok a felvállalt liberalizációt ne tegyék formálissá más, álcázott korlátozások bevezetésével. Ezen elvárással Magyarországnak mint OECD-tagországnak számolnia kell.

A fejlett országok megengedő gyakorlatának alkalmazása esetén viszont a magyar felügyelet nem élhetne a prudenciális szabályozás eszközeivel a pénzügyi közvetítő rendszer szilárdságának erősítésére a határon átnyúló pénzügyi szolgáltatások esetében, hiszen ez a külföldi szolgáltató székhelye szerinti ország felügyeletének a jogköre. Emiatt is fontos az ügyfél országa felügyelete beavatkozási lehetőségeinek – elsősorban az EU nem harmonizált szabályozási területeinek, a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos felügyeleti eszköztárnak – a felmérése.

A nemzetközi fizetések felszabadítása, a devizakorlátozások csökkentése, illetve eltörlése megalapozza, de nem feltétlenül eredményezi a határon átnyúló pénzügyi szolgáltatások fellendülését, azt az érintett országoknak a tevékenység végzését korlátozó általános és specifikus szabályozása jelentősen visszafoghatja, ha a két szabályozás nem mozog együtt.

Abban a tekintetben, hogy a nemzetközi fizetések, illetve a tevékenységi szabályozás mennyire megengedő, három eset lehetséges:

- Sem a devizasabályok, sem a tevékenységi szabályok nem teszik lehetővé a határon átnyúlást.
- Mind a devizasabályok, mind a tevékenységi szabályok lehetővé teszik a határon átnyúlást.
- A devizasabályok lehetővé teszik, a tevékenységi szabályok viszont gátolják a határon átnyúlást.

Míg az első két esetben egyértelmű, hogy pénzügyi szolgáltatás végezhető-e határon átnyúló alapon, addig a harmadikban problémát okoz a tevékenységi szabályok tiltó, a devizasabályok megengedő volta. A magyar devizakorlátozások eltörlésének folyamatában túljutottunk azon a ponton, amittől kezdve a rezidens

természetes és jogi személyek túlnyomó többségét nem érinti semmilyen devizaelőírás a külföldi pénzügyi szolgáltatások igénybevételére vonatkozóan. Emiatt az a kérdés, hogy a külföldi pénzügyi szolgáltatások közül mi tekintendő határon átnyúlónak és ezek közül melyiket célszerű megengedni az EU-belépésig hátralévő átmeneti időszakban, gyakorlati fontosságúvá vált.

A cikk célja a határon átnyúló pénzügyi szolgáltatások fogalmának tisztázása, sajátos problémáinak és ezek kezelési lehetőségeinek bemutatása.

**A HATÁRON ÁTNYÚLÓ SZOLGÁLTATÁSOK
ÉRTELMEZÉSÉNEK, VALAMINT
SZABÁLYOZÁSÁNAK NEMZETKÖZI
SZERVEZETI ÉS EGYEZMÉNYES KERETEI
(IMF, EU, OECD)**

Először áttekintést adunk az érintett nemzetközi szervezetek és megállapodások nemzetközi pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos rendelkezéseiről, állásfoglalásairól.

A Kereskedelmi Világszervezetet (WTO) létrehozó **Marrakeshi Egyezmény** a szolgáltatások kereskedelméről szóló általános egyezményében többek között céljául tűzte ki a kereskedelem és ennek keretében a **szolgáltatások** (ezen belül a **pénzügyi szolgáltatások**²) kereskedelmének átlátható bővülését és fokozatos **liberalizációját**, mint valamennyi kereskedelmi partner gazdasági növekedését elősegítő és a fejlődő országok fejlesztését támogató eszközt.

**Általános egyezmény a szolgáltatások
kereskedelméről**

1. A jelen Egyezmény a Tagok azon intézkedéseire vonatkozik, amelyek hatással vannak a szolgáltatások kereskedelmére.

2. A Marrakeshi Egyezmény 1/B mellékletének IV. melléklete.

2. A jelen Egyezmény céljából a szolgáltatások kereskedelme olyan szolgáltatásnyújtásként kerül meghatározásra, amely:
- egy adott Tag területéről, valamely másik Tag területére;
 - egy adott Tag területén, valamely másik Tag szolgáltatásfogyasztói számára;
 - egy adott Tag szolgáltatója által, valamely másik Tag területén lévő üzleti jelenlétén keresztül;
 - egy adott Tag szolgáltatója által, valamely másik Tag területén természetes személyek jelenlétén keresztül valósul meg.

Belföldi szabályozás

Az Egyezmény más rendelkezései mellett, a Tagok számára nincs akadálya annak, hogy megalapozott okok alapján, ideértve a befektetők, betétesek, kötvénytulajdonosok vagy olyan személyek védelmét, akiknek valamely pénzügyi szolgáltató bizalmi kötelezettséggel tartozik, illetve a pénzügyi rendszer integritása és stabilitása érdekében intézkedéseket tegyenek. Amennyiben az ilyen intézkedések nem állnak összhangban az Egyezmény rendelkezéseivel, azokat nem lehet eszközül felhasználni arra, hogy a Tagok megkerüljék az Egyezmény szerinti kötelezettségeik, illetve vállalásaik teljesítését.

Pénzügyi szolgáltatásnak tekinthető bármely pénzügyi természetű szolgáltatás, amelyet egy tag pénzügyi szolgáltatója nyújt. **A pénzügyi szolgáltatások ebben az értelmezésben magukban foglalnak minden biztosítási, pénzügyi és befektetési szolgáltatást is. Jelen tanulmányban a pénzügyi szolgáltatások alatt ezt értjük, mert a nemzetközi hivatkozásoknak ez felel meg a legjobban.**

A magyar terminológiák sajnos eltérnek a nemzetközi szóhasználatától és az EU vonatkozó direktíváitól is. Az EU „financial institution” definíciója pénzügyi intézményt jelent magyarul, de a két fogalom nem ugyanaz az EU országainak jogrendjében és a magyar pénz- és tőkepiaci szabályozásban, hiszen nálunk a pénzügyi intézmények nem foglalják magukba a befektetési vállalkozásokat, ott viszont igen. A hazai szabályozás szerint pénzügyi szolgáltatást pénzügyi intézmények (hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások) végezhetnek, és a befektetési vállalkozások, valamint a bankok nyújthatnak befektetési szolgáltatást. Az univerzális bankszabályozás a jogszabályok szintjén intézmény- (és nem tevékenység-) elvű maradt, vagyis továbbra is két törvény szabályozza az univerzális bank tevékenységét, a pénzügyi és befektetési szolgáltatások teljes körét, tehát az EU terminológia szerinti „financial institution” által végzett, egy direktívában rögzített tevékenységeket is két helyen lehet megtalálni. Ez azzal jár, hogy ahol az EU a „financial institution”-t szabályozza, abba mindig beleértendők a bankok, illetve befektetési vállalkozások is, míg a magyar hitelintézeti törvényben megjelenő „pénzügyi intézmény” miatt csak a hitelintézetekre és pénzügyi vállalkozásokra vonatkozik a hazai szabályozás, ha az alkalmazó. Vagy a honosító nem vezeti minden egyes alkalommal végig az azonos szóalakat más tartalommal használó két rendszer közti különbséget, ami az EU egymásra gyakran hivatkozó szabályai miatt rejtve maradhat. A fogalmi nehézségeket tovább bonyolítja, hogy az Európai Központi Bank (ECB) is használ egy „monetary financial” institution fogalmat (monetáris szempontból fontos pénzügyi intézmény), mellyel többek között a lender of last resort (végső mentő) feladatának vonatkozó intézményi körét határozza meg, ez pedig az eddig felsoroltaknál is tágabb, hiszen többek között a befektetési alapok bizonyos fajtáit (a pénzpiaci alapokat) is tartalmazhatja.

A WTO keretében a szolgáltatások nemzetközi kereskedelméről létrehozott megállapodás (GATS) a nem rezidens ügyfeleknek nyújtott szolgáltatások tekintetében két esetet különböztet meg.

Amennyiben a szolgáltatás nyújtása nem a pénzügyi szolgáltató, hanem az ügyfél országában történik (from the country of the service supplier), **határon átnyúló szolgáltatásokról** (cross-border services), míg abban az esetben, ha a nem rezidens fogyasztó a szolgáltató országában (in the country of the service supp-

lier) veszi igénybe a szolgáltatást, **külföldi fogyasztásról** (consumption abroad) beszélhetünk a GATS alapján. Ez a meghatározás természetesen azonnal felveti azt a kérdést, hogy hol történik egy pénzügyi szolgáltatás, például hitelnyújtás fogyasztása: ahol nyújtják, ahova átutalják, vagy ahol a hitelcél szerinti végső felhasználás történik? Ezzel a problémával az EU Bizottsága is szembesült és azt a későbbiekben található módon kísérelte meg megoldani.

A **Nemzetközi Valuta Alap** (IMF) alapokmánya a szervezet céljai közt említi a világkereskedelem növekedését gátló devizakorlátozások megszüntetését, valamint az alapokmány VIII. cikkelyében a tagok általános kötelezettségeként határozza meg az egymás közti fizetésekre és átutalásokra vonatkozó korlátozások eltörlését. Ebből – közvetve – levezethető a külföldi bankszolgáltatások igénybevételeinek lehetősége is.

A **Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet** (OECD) két liberalizációs kódexében kifejti – tagjai gazdasági növekedését szem előtt tartva –, hogy támogatja az áruk és szolgáltatások kereskedelmének, valamint a tőke tagországok közti áramlásának liberalizálását. Az OECD megközelítésében a liberalizáció kettős alapon nyugszik: a piacok megnyitásán, valamint a diszkriminációmentesség biztosításán. A piacok megnyitása kötelező jelleggel csak az OECD-tagállamok szolgáltatóira és szolgáltatásaira vonatkozik, de – mivel a szervezet liberalizációs célkitűzései összhangban vannak az Nemzetközi Valuta Alap hasonló irányú törekvéseivel –, az OECD álláspontja szerint

törekedni kell a liberalizáció valamennyi IMF tagállamra való kiterjesztésére is.

Az OECD **Folyó műveleti liberalizációs kódexe** A mellékletének E pontja tartalmazza a tagországok között liberalizálandó **banki és pénzügyi szolgáltatások** listáját, amely – a külön is felsorolt **fióknyitási** szabadságon kívül – értelemszerűen tartalmazza a **külföldi szolgáltatás** igénybevételének felszabadítását is a rezidensek számára. (Magyarország a csatlakozáskor ehhez teljes körű fenntartást fűzött, a fióknyitás későbbi lehetővé tételének vállalásával, ami időközben meg is történt.)

Az OECD **Tőkeműveleti liberalizációs kódexe** külön is tartalmazza a tőkeműveletnek minősülő banki szolgáltatásokat, így a hitelezést, számlavezetést, garancia-vállalást és egy sor, értékpapírok kibocsátásával és az azokkal való kereskedelemmel kapcsolatos szolgáltatást; B listán, azaz olyan módon, hogy bármikor utólag is fűzhető hozzá fenntartás. (Magyarország a csatlakozáskor a legtöbb művelethez fenntartást tett, a külföldiek belföldi garancia-vállalása esetében nem, hitelnyújtásuk esetében pedig csak a rövid lejáratúakra korlátozva a fenntartást.) Az OECD-kódex szerint tőkeműveletnek tekintett hitelnyújtás esetében megjegyezzük, hogy a Kódex megfelelő tételéhez (IX/A) kapcsolódó liberalizációs kötelezettség nem vonatkozik a természetes személyeknek mint ügyfeleknek nyújtott hitelekre! (Ez különösen abban a kontextusban jelent értelmezési problémát, hogy a pénzügyi intézmény hitelnyújtása akkor is pénzügyi szolgáltatás, ha azt magánszemély veszi igénybe.)

Az OECD-kódexek 2. cikkelyei szerint minden – fenntartással ki nem zárt – libe-

ralizált művelet végrehajtásához szükséges összes felhatalmazást meg kell adniuk a tagországoknak. Értelmezésünk szerint ez azt jelenti, hogy ha egy, az OECD keretében liberalizált művelet végrehajtásához – például külföldről történő hitelfelvételhez – a hitelnyújtó **tevékenységi engedéllyel** is kell rendelkeznie, akkor ezt a tevékenységvégezési jogosultságot meg kell adni az OECD-nek tett vállalás alapján.³

Az **Európai Unió** (EU) direktíváiban szigorúan az **integráció keretei között** kezeli a liberalizáció kérdését. Az EU az Unión belüli határokon átnyúló pénzügyi szolgáltatások előtti piacnyitása speciális esetnek számít abban a tekintetben, hogy lényege a belső gazdasági határok megszüntetése, így nem annyira országok közötti liberalizációról, mint inkább integráción belüli, az egységes szolgáltatási piac létrehozását célzó törekvésről beszélhetünk. Ezt szolgálja az **egységes tevékenységi engedély** (single passport), a **székhely szerinti felügyeleti** elv (home country control) általánossá tétele, a másik országban való **letelepedés**, illetőleg **szolgáltatásnyújtás szabadsága** (right of establishment, freedom to provide services).

Az EU tagállamok harmadik országokkal szembeni fellépését a tagországok WTO, OECD, IMF tagságából eredő kötelezettségei határozzák meg, kiegészülve azzal az uniós előírással, hogy a tagok harmadik országnak nem biztosíthatnak kedvezőbb feltételeket, mint a többi tagállamnak. Az egy gazdasági és politikai egységként való fellépés része, hogy a **Bizottság** az Unió képviselőjében a té-

3 Ld. a Hitelintézeti törvény módosításáról írott részt.

máról megállapodást köthet harmadik országokkal.

Az OECD-kódexek lehetővé teszik gazdasági integrációk számára, hogy tagjaik egymás között anélkül liberalizáljanak, hogy ezeket a jogokat meg kellene adni a többi OECD-tagországnak. Ez a kitétel azért fontos, mert az EU belépés után felveti azt a problémát, hogy a nem EU-ba tartozó harmadik országok között célszerű-e különbséget tenni OECD-tag, illetve nem OECD-tag szerint.

A HATÁRON ÁTNYÚLÁS FOGALMA

Az IMF rendszeresen publikálja az általa határon átnyúlónak tekintett pénzügyi szolgáltatásokért kapott és fizetett díjakat. A táblázatainak kitöltéséhez adott módszertani útmutatás szerint minden pénzügyi közvetítés ide tartozik (a biztosításon és a nyugdíjalapokon kívül), amiért egy **rezidens egy nem rezidensnek** (vagy fordítva) **díjat fizet**, a készenléti hitelkerettől a devizaügyleteken keresztül az értékpapírok letétkezelésig. Ez a legegyszerűbb meghatározása a határon átnyúlásnak, de statisztikai célon kívül másra nem használják; sem az OECD, sem az EU megfelelő fogalmai nincsenek vele összhangban.

Az **OECD CMIT** a „Cross-border trade in financial services” címmel 2000 februárjában készített jelentésében az alábbi meghatározást adta a határon átnyúló pénzügyi szolgáltatásokra.

„Pénzügyi szolgáltatás nyújtása egy adott országban elhelyezkedő pénzügyi intézmény részéről egy másik ország-

ban megtelepült fogyasztó részére a fogyasztó országában, a szolgáltató üzleti jelenléte nélkül.”⁴

A jelentés szerint elengedhetetlenül szükséges a **külföldi fogyasztásnak a határon átnyúló szolgáltatásoktól** való megkülönböztetése, annak ellenére, hogy **a két terület teljes biztonsággal nem választható szét**, különösen például a beruházási tanácsadás, az értékpapír-kereskedelem, vagy a vagyonkezelés.

A definícióból az következne, hogy kizárólag a professzionális szolgáltató és nem professzionális ügyfele viszonyára vonatkozik, az anyag azonban részletesen foglalkozik a **pénzügyi szolgáltatók egymás számára végzett** határon átnyúló (például levelező banki, adatfeldolgozási, letétkezelési) szolgáltatásaival is. Véleményünk szerint ilyen megközelítésben a levelező banki kapcsolatok is lehetetlenüléne olyan országokban, ahol a határon átnyúlás nem megengedett sem általában, sem a pénzügyi szolgáltatások vonatkozásában, ez pedig nyilvánvalóan nem lehet célja a szabályoknak. Emiatt szigorúan a definíciónál maradunk, a szövegkörnyezet ennek ellentmondó részei figyelembevétel nélkül.

Az üzleti jelenlét fogalmába a leányvállalat mellett beletartozik a más országban létrehozott fióktelep is, azaz az OECD határon átnyúlás fogalmának nem része a más országban nyitott fiókon keresztül nyújtott szolgáltatás.

A banki és pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatban az OECD folyó műveleti li-

4 „The provision of financial services by a financial firm located in one country to a customer residing in another country without establishment of a commercial presence in the country of the customer.”

beralizációs kódexe megjegyzi, hogy külföldön nyújtott szolgáltatás esetén a tagországok a saját területükön szabályozhatják e szolgáltatás reklámozását.

Az **EU-ban** a határon átnyúló szolgáltatások közé – akárcsak az OECD-ben – nem számítják be a külföldön nyitott fiókon keresztül végzett szolgáltatást. Az előbbi a szolgáltatásnyújtás szabadsága (freedom to provide services), az utóbbi viszont a letelepedés joga (right of establishment) körébe tartozik.

A 97/C209/6. számú⁵ Bizottsági „**Interpretative Communication**” a Második Banki Direktívát magyarázza abból a szempontból, hogy mikor kell az egyik tagállamban bejegyzett hitelintézetnek bejelentenie a másik tagállamban végezni kívánt szolgáltatást. Az EU-n belül mind letelepedéssel, mind határon átnyúló módon lehet hitelintézeti szolgáltatást nyújtani egy másik tagállamban, a már említett bejelentés után. Az anyag azt igyekszik tisztázni, hogy melyek azok az esetek, amikor nem kereskedelmi jelenlétről, vagy határon átnyúló szolgáltatásról – és így a bejelentési kötelezettségről – van szó, mert ezekkel a kivételekkel határozza meg indirekt módon a többi, bejelentésköteles tevékenységet.

Bejelentésre csak akkor van szükség, ha a kérdéses tevékenységet **egy másik tagállam területén végzik**.⁶ A határon átnyúlás fogalmából tehát eleve kizárja a

külföldi vásárlás (consumption abroad) esetét.⁷

Annak a kritikus kérdésnek a tekintetében, hogy mely esetben kerül sor egy szolgáltatás nyújtására egy másik tagország területén, a Bizottság azt a – nyilvánvalóan eseti felügyeleti megítélést igénylő – választ adja, hogy ebben a **szolgáltatás karakterisztikus jegyeit viselő tevékenység** („the characteristic performance of the service”), vagy más megfogalmazásban: a fizetés ellenében nyújtott szolgáltatás lényegi része („the essential supply”) **ellátásának helye a döntő**. Megítélésünk szerint ez a meghatározás csak annyiban viszi előre a probléma megoldását, amennyiben ennek alapján a nem a szolgáltatás lényegét képező, de azt elősegítő tevékenységhez (például a szolgáltatásról tartott előadás-sorozat szervezéséhez) még nem kell bejelentést tenni a hazai felügyeletnek. Az viszont továbbra sem egyértelmű, hogy a hitelnyújtás, betételhelyezés stb. a mai műszaki lehetőségek közepette – amikor egyik félnek sem kell a másik országába látogatnia az ügylet lebonyolításához – hol történik.

A Bizottság megítélése szerint akkor sincs szükség bejelentésre a szolgáltatás végzéséhez, ha az ügyfél személyesen kereste fel (a beneficiary who has gone in person) a külföldi szolgáltatót. Ez közelíti meg a legjobban a consumption abroad fogalmát, de különbözik is attól, hiszen a személyes külföldi megjelenés mozzanata elegendő a határon átnyúló jelleg meg-

5 97/C209/6. Commission Interpretative Communication: Freedom to provide services and the interest of the general good in the Second Banking Directive.

6 Ez a második banki direktívának a szolgáltatásnyújtás szabadságáról rendelkező részben használt fordulatból következik: „...to exercise the freedom to provide services by carrying on its activities within the territory of another Member State...”

7 Erről az útmutató a következőket mondja: „A bank may have non-resident customers without necessarily pursuing the activities concerned within the territory of the Member States where the customers have their domicile.”

szüntetéséhez, a szolgáltatás nyújtásának helye nem számít. Véleményünk szerint az EU Bizottsága saját definíciójától és a „karakterisztikus jelleg” koncepciójától is eltér ebben az esetben, amikor lényegében a szerződéskötés helyének alapján dönt a határon átnyúlás kérdésében.

A távolról hozzáférést biztosító eszközön (distance banking), így az interneten keresztül kínált, illetőleg nyújtott szolgáltatások esetében ugyancsak úgy foglalt állást a Bizottság, hogy azt nem lehet úgy tekinteni, mint amit az ügyfél országának területén nyújtottak. Megítélésünk szerint ez sincs összhangban a tevékenység alapú meghatározással.

Az úgynevezett „grandfathering” keretében, lényegében szerzett jogként, bejelentés nélkül lehet jogosult egy EU országbeli pénzügyi szolgáltató hitelintézeti szolgáltatás megkezdésére egy másik tagországban, ha a direktíva életbe lépése előtt már nyújtotta abban az országban az adott pénzügyi szolgáltatást.

A reklámozás mint a szolgáltatás igénybevételére való felhívás nem azonos a szolgáltatás más országban való nyújtásának szándékával, ezért e szándék nélkül nem kell hozzá előzetes bejelentés. (A belga szabályozás szerint az a reklám számít szolgáltatásnyújtási szándékúnak és így bejelentendőnek, amely kifejezetten a belga piacra irányul. Ennek megítélésére – például a reklám nyelve, vagy a helyi sajtóban való megjelenése alapján – a felügyelet hivatott.) Alkalmazott más tagországbeli munkavégzésének (például ügynök igénybevételének bizonyos esetei) nem minősülnek sem a szolgáltatás üzletszerű végzésének, sem kereskedelmi

jelenlétnek. Így például a szolgáltató alkalmazottjának azon nem rendszeres, más ország területén tett látogatása, mely a szolgáltatás nyújtásához kapcsolódik (például: a szolgáltatás nyújtását megelőző szerződés megkötése céljából), de nem viseli annak karakterisztikus jellegét, nem tekinthető a szolgáltatás lényegi részének, így az előzetes bejelentési kötelezettség sem áll fenn vele szemben.

A más tagállamban végzett eseti üzleti tevékenység sem igényel előzetes bejelentést, de az eseti jelleg (temporarily nature) egyedi megítélést igényel a szolgáltatás időtartama, rendszeressége, gyakorisága és folyamatossága alapján.

A magyarázat felhívja a figyelmet arra, hogy a definíciók csak a szolgáltatás szabadsága szempontjából érvényesek, a szerződések, vagy vita esetén alkalmazandó jogrendszert, továbbá a banki szolgáltatások helyi – nem harmonizált – adószabályait nem érintik. Ebből következik például, hogy letelepedés, kereskedelmi jelenlét nélküli külföldi pénzügyi szolgáltatás is megadóztható az ügyfél országában, az EU csatlakozás után is (ha ezt egyéb jogszabály, szerződés nem zárja ki).

A határon átnyúló szolgáltatások osztályozásához érdemes bevezetni az aktív és passzív határon átnyúlás fogalmait.

Aktív határon átnyúló pénzügyi szolgáltatás abban az esetben áll fenn, ha a szolgáltatás nyújtása a nem rezidens szolgáltatásnyújtó kezdeményezésére történik, a szolgáltató a letelepült pénzügyi intézményekkel azonos ügyfél és piacszerzési jogosultságokkal bír (ld. hirdetési lehetőség). **Passzív határon átnyúló pénzügyi szolgáltatás** esetén a szolgálta-

tás nyújtása az ügyfél kezdeményezésére történik, a határon átnyúló szolgáltató a letelepült (rezidens) pénzügyi intézményekhez képest korlátozott ügyfél- és piacszerzési jogosultságokkal bír.

Nyilvánvaló, hogy szabályozói és felügyeleti szempontból a szolgáltatás kezdeményezésének az iránya gyakorlatilag nem kezelhető (nem ellenőrizhető és szabályozható). A szabályozó egyetlen – igen korlátozott – eszköze az aktív szolgáltatásnyújtás megakadályozására, hogy hirdetési tilalmat ír elő külföldi szolgáltatók részére, vagyis megtilthatja a határon átnyúló pénzügyi (befektetési, biztosítási) szolgáltatásra vonatkozó hirdetéseket. Ezzel csupán a szolgáltatás nyújtására vonatkozó felhívást korlátozhatja. Hirdetési lehetőség hiányában jobban feltételezhető, hogy a rezidens ügyfél kezdeményezte a nem rezidens szolgáltató munkáját. A hirdetési tilalom a modern marketing teljes eszköztárát tekintve valóban csak szűkítheti ügyfélkapcsolat létrehozásának csatornáit, mert mint látni fogjuk, például az internet kiskaput jelent e korlátozás esetében.

**A HATÁRON ÁTNYÚLÓ LIBERALIZÁLT
PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATÁSOK
KORLÁTOZÁSA A KÖZJÓ VÉDELMEBEN
AZ OECD ÉS AZ EU SZABÁLYOZÁSÁBAN**

Mind az OECD, mind az EU szabályozása elfogadja, hogy az adott ország piaci, gazdasági, illetve társadalmi sajátosságaira való tekintettel szükség lehet bizonyos megszorító intézkedésekre a közjó védelmében.

Az OECD tőkeműveleti kódexe ideiglenesen felmenti a tagországokat a benne

foglalt liberalizációs kötelezettségek teljesítése alól, ha ezt szükségesnek ítélik a **közrend**, a **közegészségügy**, a **közkerkölc** és a **közbiztonság**, az állam alapvető **biztonsági érdekeinek** védelme, vagy a nemzetközi **béke és biztonság** megőrzése érdekében.

Az EU belső szabályozása (89/646. [EGK] számú Második Bankdirektíva) csak abban az esetben teszi lehetővé az ügyfél országa hatóságának beavatkozását a székhely szerinti ország hatósága által felügyelt hitelintézet tevékenységébe, ha az a közjót (general good) veszélyezteti.

„A tagállamok kötelesek biztosítani, hogy a kölcsönös elismerésben részesülő tevékenységeket korlátozás nélkül, a székhely tagállamban szokásos módon folytathassák mindaddig, amíg nem sértik a fogadó tagállamnak a közjó védelmét szolgáló jogszabályait”.⁸

Ez a kifejezés azonban akár gumiparagrafusként is felhasználható lehetne bármilyen felügyeleti intézkedés igazolására, ezért adott ki róla értelmezést az EU Bizottsága 97/209/6. számú magyarázatában a Bíróság e témában hozott ítéleteinek és azok indokolásának felhasználásával.

Azt, hogy mi tekinthető a közjó védelmének, a Bíróság eddig a következők szerint határozta meg (kiemelések a szerzőktől):

„Az ügyfelek, a munkavállalók, a társadalombiztosítás, a fogyasztók, a hazai pénzügyi szektor megítélésének, a társadalmi rend, a szellemi tulajdon, a kultúrpolitika, a nemzeti történelmi és művészeti örökség, az adórendszer

8 A „közjó” vitatott szerepéről ld. pl.: Sherman E. Katz: The General good and the second banking directive. A major loophole? *Journal of International Banking and Financial Law*, 93/April 166–169. A cikk megerősíti álláspontunkat, vagyis azt, hogy a közjóra való hivatkozás a fogadó ország számára egyfajta kibúvót jelent a közösségi szinten liberalizált, fogadó országban folytatott tevékenységvégzés alól.

egységességének, a közúti forgalom biztonságának, a hiteltelzők, az igazságszolgáltatás védelme, a csalások megelőzése.”

A közjó fogalmába tehát a pénzügyi szolgáltatások védelme – közvetlenül, vagy közvetve – több szempontból is beletartozik. A lista a Bíróság újabb ítéleteivel tovább bővíülhet.

A közjóra való hivatkozással csak akkor lehet korlátozást bevezetni, ha a székhely országának jogszabályai nem védik a kérdéses érdeket. (Ez értelemszerűen azt is jelenti, hogy harmonizált jogszabály ügyében nem lehet a közjóra hivatkozni, mert a harmonizáció minden tagországban lényegileg egyforma szabályokat hoz létre.) A korlátozásoknak diszkriminációmentesnek, feltétlenül szükségesnek, a kívánt cél elérésére alkalmasnak kell lenniük, és a feltétlenül szükséges mértéken nem mehetnek túl.

A korlátozások vonatkozhatnak magukra a szolgáltatásokra, vagy azok feltételeire, ideértve a hirdetési szabályokat is. A magyar szabályozás kialakítása szempontjából nagyon fontos, hogy a gyakorlatról mit mond a Bizottság.

„Ha {a hitelintézet} olyan banki szolgáltatásokat kínál, amelyek nem felelnek meg pontosan az ország kötelező előírásainak, eljárást kezdeményez ellene a hatóság, vagy egy ügyfél. Ekkor a hitelintézetet terheli annak bizonyítása a hatóság, vagy bíróság előtt, hogy az a szabály, amelyet vele szemben érvényesíteni kívánnak, nem felel meg a Bíróság által lefektetett fenti feltételeknek.”

A Bizottság ugyanakkor bármikor eljárást kezdeményezhet az adott ország ellen, ha az eljárását nem találja összhangban lévőnek a fenti elvekkkel. Végül az EU Bírósága dönthet. Ez eddigi ítéleteiben hangsúlyozta azt az álláspontját, hogy a közjóra való hivatkozás csak na-

gyon korlátozott körben és rendkívül indokolt esetben történhet.

Harmonizált szabály esetében – mivel azok testesítik meg a közjó elérendő minimumát – a direktívában előírtnál szigorúbbat nem szabad alkalmazni a **külföldi** EU szolgáltatóval szemben. Ilyenek elsősorban a prudenciális szabályok, de számos fogyasztóvédelmi szabály is direktívában van rögzítve. A **hazai** székhelyű szolgáltatóval szemben **szigorúbb** szabályok is előírhatók és ez egyes esetekben indokolt is lehet.

Az Európai Bizottság „Financial Services: Meeting Consumers’ Expectations” című, 1996 májusában kiadott Zöld könyve kiemelten foglalkozik a fogyasztóvédelem kérdéskörével. Ez a következő témakörökből áll: a **fogyasztók informálása, jogvédelem, jogorvoslati lehetőségek, a pénzügyi szektor megbízhatósága, a választék szélessége.**

A hirdetéseket a Második Bankdirektíva alapján minden tagállamban lehetővé kell tenni, megjelenésük módjára és tartalmára azonban a hirdetésekre vonatkozó, a közjó érdekében hozott helyi előírások érvényesek.

A HATÁRON ÁTNYÚLÓ PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATÁSOK ELTERJEDTSÉGE A GYAKORLATBAN

Empirikusan is igazolható,⁹ hogy a határon átnyúló szolgáltatók elfogadottsága és

⁹ E fejezet adatai az OECD: „Cross-border Trade in Financial Services: Economics and Regulation” (DAFFE/CMF(99)22/REV2), „Cross Border Trade in Financial Services-Implication of Electronic Finance (DAFFE/CMF(2001)12)”, „Electronic Finance: Recent Trends and Future Prospects” (DAFFE/CMF(2001/11.) tanulmányaiból valók.

a szolgáltatások mélysége a szolgáltatások tartalmát és a pénzügyi szektor egyes szereplőit tekintve igen eltérő. A hivatkozott tanulmányok több piaci szegmensben vizsgálták meg a határon átnyúló szolgáltatások kiterjedését.

A Nemzetközi Fizetések Bankja (BIS) adatszolgáltatásában résztvevő bankok jelentései szerint a nemzetközi nettó **hitelezési tevékenység** az 1992-es 165 milliárd dollárról öt év alatt 465 milliárdra nőtt, azaz csaknem megháromszorozódott (miközben az alternatív – kötvénypiaci – finanszírozás növekedése még ennél is sokkal gyorsabb volt). A tevékenység fontos jellemzője, hogy Európa, ezen belül Nagy-Britannia, Svájc és a Benelux államok bankjainak a jelentősége messze a legnagyobb. A növekedésben számottevő szerepet játszott a szindikált hitelezés terjedése (ami Magyarországon is jellemző a nagyvállalati körben).

A **befektetési banki és befektetési szolgáltatások** (például jegyzési garanciavállalás, vállalatfelvásárlási tanácsadás, saját számlás és bizományosi kereskedelmi tevékenység intézményi befektetők számára) határon átnyúló forgalmára vonatkozóan nincs adatgyűjtés. Egészen biztosan lehet azonban volumenük növekedésére következtetni abból, hogy a nemzetközi értékpapír-kibocsátás 1992 és 1998 között 111 milliárd dollárról 670 milliárd dollárra nőtt. Erre enged következtetni az is, hogy a vállalatfelvásárlással kapcsolatos tanácsadás – amelynek legjelentősebb részét angol és amerikai cégek végzik – markáns növekedést mutat. 1998-ban az OECD-tagállamok harmadik országba irányuló vállalatfelvásárlási

célu befektetései 555 milliárd dollárt tettek ki. Ebből 45 százalék esett az említett két országra, a többi országba történő befektetés esetében ezért következtetni lehet külföldi tanácsadók igénybevételére.

Ami a **retail** ügyfeleknek nyújtott bankszolgáltatásokat (például lakossági jelzáloghitelezés, autóvásárlási hitel, hitelkártya-kibocsátás, kisvállalkozásoknak nyújtott bankszolgáltatások) illeti, a BIS megítélése szerint Európában továbbra is túlnyomórészt a hazai bankok szolgáltatásait veszik igénybe az ügyfelek. Az OECD tanulmánya ehhez azt teszi hozzá, hogy a határon átnyúló pénzügyi szolgáltatások egy része a hitelkártya külföldön való használatából adódik. Ez utóbbi megjegyzés tovább bővítheti a határon átnyúlónak tekinthető pénzügyi szolgáltatások körét, de megítélésünk szerint a külföldi kártyahasználat ilyen módon való felfogása ellentétes lenne a korábbiakban vázolt alapelvekkel, elsősorban azzal, hogy a szolgáltatás nyújtójának és igénybevevőjének két különböző országban kell székhellyel, illetőleg állandó lakóhellyel rendelkeznie a határon átnyúlás megvalósulásához.

A **private banking** egyike a legrégebbi és a leginkább bevezetett határon átnyúló szolgáltatásoknak. Egyedül a svájci bankok mintegy 1500 milliárd frankot kezelték külföldiek megbízásából 1998-ban.

Az OECD biztosítási statisztikai adatbázisa a **biztosítási szolgáltatások** széles körű elterjedtségét mutatja, de a külföldről származó díjfizetésről kevés adat van és azokon belül sem lehet szétválasztani a fiókokba történő és a határon átnyúló szolgáltatásért fizetett díjakat. A határon

átnyúló biztosítási szolgáltatások legfontosabb központjai, Nagy-Britannia és Svájc jellegzetes – szintén régóta nemzetközi – üzletágai a hajó- és a repülőgépbiztosítás, a viszontbiztosítás és a nagyvállalati biztosítás. Ezek között némelyiknél viszontbiztosításból származik a külföldről kapott nem-életbiztosítási díjbevételek fele.

A Global Securities Consulting Services 1998-as felmérése szerint a világon **letétkezelt** 24 billió dollár értékű eszközből mintegy 7 billiót határon átnyúló módon kezeltek. Ez egyebek mellett annak is a következménye, hogy a piacon néhány globális szolgáltató uralkodik. A letétkezelők által (is) végzett nominee (részvényesi megbízott) szolgáltatások értelemszerűen tovább erősítik a határon átnyúlás elterjedését a letétkezelő bankok esetén.

A különböző pénzügyi információszolgáltatások – így például a hitelminősítés – a nemzetközi pénzügyi szolgáltatások különösen gyors növekedést mutató csoportjába tartoznak. A szolgáltatás piacát (melynek főszereplői egyebek mellett a Moody's, a Reuters, a Bloomberg) az OECD 1998-ban 11 milliárd dollár értékűre tette, és 15 milliárd dollárra prognosztizálta 2002-re.

A határon átnyúló szolgáltatásokkal kapcsolatos tanulmányok egyik fontos közös felismerése, hogy a lakossági banki és nem banki (biztosítás, befektetési alapok stb.) szolgáltatások esetében egyértelműen megállapítható, hogy a szolgáltatások bizalmi jellege miatt általános az ún. „**home-country biased**” magatartás, vagyis a rezidens személyek kötődése a

hazai bankszolgáltatóhoz, illetve alternatív közvetítőkhöz. Ennek hatását Európában nagymértékben erősíti az, hogy az EU tagállamok gazdasági jogalkotásának, különösen a **szerződések jogának az egységesítése nincs belátható időtávtatban.**

A Bizottság az euró forgalomba kerülése előtt megvizsgálva az EU-n belüli határon átnyúló transzferek ügyét, s arra a következtetésre jutott, hogy az egységes pénz bevezetése után is nagy költségvonzata lesz még az egyszerűbb lakossági bankszolgáltatásoknak is.¹⁰ A Bizottság 1999-es felmérése szerint egy 100 eurós EU-n belüli átutalás átlagos költsége 17 euró volt, 10 és 30 eurós szélső értékekkel. A belföldi díjakhoz képest szinte prohibítívan drága nemzetközi transzferek tehát még az EU-n belül is erősen tompítják a szabad bankválasztás hatását ebben a piaci szegmensben.

Mindezek alapján elmondható, hogy a határon átnyúló szolgáltatások elsősorban a hitelintézetek és befektetési bankok egymás közti, illetve nagyvállalatok számára végzett ügyleteiben, továbbá a külföldi befektetésekhez kapcsolódóan, valamint egyes, hagyományosan nemzetközi biztosítási ügyletek keretében valósulnak meg.

INTERNET, E-FINANCE ÉS A HATÁRON ÁTNYÚLÓ SZOLGÁLTATÁSOK SZABÁLYOZÁSA

A szabályozás szempontjából a **legbizonytalanabb** terület az úgynevezett e-finance, az interneten keresztül nyújtott

¹⁰ Ld. például Financial Times 2001. február 5., OECD CMF ülés 2001 március.

pénzügyi szolgáltatások köre. A jelenleg is zajló viták sokszínűségét jelzi, hogy van olyan meglátás, miszerint csak egy új elosztási csatornáról, beszélünk, s van olyan is, amely újra kívánja értelmezni a pénzügyi szolgáltatásokra való felhívását és nyújtását, amennyiben az interneten keresztül zajlik.

Az interneten keresztül mind a szolgáltatás igénybevételére való felhívásra, mind magának a szolgáltatásnak az igénybevételére sor kerülhet. A 97/209/04. Tanácsi magyarázat szerint a szolgáltatás reklámozása, illetve felkínálása bármilyen „távolsági eszközzel” (levél, fax, e-mail, stb.) akkor esik előzetes bejelentési kötelezettség alá, ha¹¹ a szolgáltató tevékenységét az ügyfél tagállamának területén tervezi végezni. A hitelintézet e célja az adott reklám, illetve felhívás elemzésével¹² (például a szöveg nyelve, az árak pénzneme) deríthető ki.¹³ A Tanács magyarázatának megfelelő szabályozás eléréséhez be kell építeni a magyar jogszabályba a hirdetés

célja, nyelve, szövege, értelmezésére való felügyeleti felhatalmazást.

Az interneten folyik tényleges **szolgáltatásnyújtás** is. A technika fejlődésével, az elektronikus aláírás alkalmazásával, a külföldi hitelintézettel történő kapcsolat-tartás személyes utazás és aláírás nélkül is megoldható, míg a kapcsolatfelvétel („az első szerződés”) a pénzmosás elleni előírások miatt, amelyek kötelezővé teszik a személyek dokumentumokkal történő azonosítását, megköveteli a személyes megjelenést. A Tanács magyarázata szerint a távolsági bankszolgáltatások (így az interneten keresztül nyújtottak) nem esnek előzetes bejelentési kötelezettség alá, mert nem tekinthetők úgy, hogy a szolgáltató tevékenységét az ügyfél országának területén végzi. Az előzetes bejelentési kötelezettségnek – az EU-ból kapott információ szerint – a tényleges határon átnyúlás felmérésének szempontjából nincs használható eredménye. A bejelentés nem kerül pénzbe és következménye sincs, a meg nem tett bejelentés miatt viszont a hitelintézetnek hosszú ideig kellene várakozni a visszaigazolásra, ezért gyakorlatilag minden, az EU-ban székhellyel rendelkező bank az összes lehetséges kombinációban szándékbejelentést tett, azt azonban nem lehet tudni, hogy a lehetőségekkel mennyien éltek valójában.

Az OECD Pénzügyi Piaci Bizottsága 2001-ben a világ minden részéről meghívott csak interneten keresztül szolgáltató bankokat, az e-finance szolgáltatásban élenjáró egyéb bankokat, csak interneten keresztül létező bankokat és biztosítókat, vagyonkezelőket, befektetési bankokat, hogy osszák meg tapasztalataikat a

11 Ezen értelmezés oka, hogy lehetetlenség megkívánni az egyes intézményektől, hogy minden országban, ahol a reklámja megjelenik, vagy elméletileg megjelenhet, megtegye előzetes bejelentését.

12 Ennek ellenőrzését a belga Felügyelet úgy oldotta meg, hogy létrehozott egy kis létszámú osztályt az Interneten megjelenő hirdetések „böngészésére”, illetve kialakítottak egy külön felügyeleti web-oldalt a fogyasztók informálása céljából, azt kérve, hogy jelentsenek minden olyan hitelintézetet, amely nem felel meg a tájékoztatóban meghatározott követelményeknek. A bejelentéseket a Felügyelet ellenőrzi, kivizsgálja.

13 Nehezen képzelhető és hihető el például, hogy egy francia hitelintézet web-lapján magyar nyelvű verziót is szerepeltet, illetve szolgáltatásainak árait magyar forintban is feltünteti minden célzatosság és azon szándék nélkül, hogy piacot szerezzen a magyar fogyasztók körében.

szervezettel.¹⁴ E találkozó megállapítási a következők voltak.

Tény, hogy internetes banki szolgáltatásokat csak olyan bankok voltak képesek hatékonyan kínálni (megfelelő ügyfélbázist kiépíteni), melyeknek széles fiókhálózatuk volt. Ez abból következett, hogy csak kiépített, stabil ügyfélkapcsolatra épülhet ilyen szolgáltatás, a kapcsolat bizalmas jellege és az ügyfelek hagyományos tartózkodása miatt. A tipikus internethasználó banki ügyfél az Egyesült Államokban és Európában is a fiatal középosztálybeli és a nyugdíjas(!)

Az internet-only típusú szolgáltatók gyerekcipőben járnak, megtérülésük hosszabb távra jósolható, a tranzakciós biztonság, az ügyfélinformációk bizalmas kezelésének alapvető igénye fizikai kapcsolat meglétekor is kritikus bankválasztási elem, csak online szolgáltatóknál sokkal fokozottabban jelentkezik.

A vagyonkezelési szolgáltatások elektronikus elterjedtségén jóval túlmutat a hagyományos brókerszolgáltatások elektronikus közvetítése és nyújtása. Ennek leginkább biztonsági okait láttak a jelenlévők, hangsúlyozva a vagyonkezelési megbízások szükséges személyes jellegét és bizalmasabb voltát. Az Egyesült Államokból érkezettek elmondták, hogy az internet számukra ebben az esetben kiegészítő értékesítési csatorna.

Gyakorlatban a legelőrehaladottabb szolgáltatáscsoport, melyet elektroniku-

san kínálnak és nyújtanak, a **biztosítás**. Ez egyrészt annak tudható be, hogy a neten kereskedett nagyobb értékű ingó és ingatlan vagyontárgyak felkínálásakor egyben biztosítást is kínálnak, másrészt a szerződések uniformizáltabb jellegének. Igen fejlett még az a szolgáltatástípus, amikor a különböző, ugyanolyan célú biztosítási módozatokat hasonlítja össze egymással egy online-szolgáltató.

Az e-finance szolgáltatásokat illetően – főképpen a banki szolgáltatóknál – az ehhez az elosztási csatornához kapcsolódó operatív kockázatok kezelése válthatja ki a legtöbb szabályozói aggodalmat. A jelenlévő szereplők legtöbbször a pontos belső szabályzatok és folyamatos monitoring szerepére hívta fel a figyelmet. A Fed képviselője is ezeket tarja fontosnak, de természetesen a működési kockázatok átfogóbb rendezésének mielőbbi szükségességét tartotta kívánatosnak, az új bázeleli Accordra hivatkozva.

A legfontosabb másik kockázati tényező – egyelőre csak az Egyesült Államokban, hiszen Európában még elhanyagolható – a számlaaggregáció, ami azt jelenti hogy az e-finance lehetővé teszi több pénzügyi szolgáltatás (és csoporthoz tartozó szolgáltatók) egy hozzáférési pontról történő igénybevételét úgy, hogy az ügyfélhez tartozó számlák egy helyről érhetők el, esetenként egyként is működnek. A számlák aggregálását nem feltétlenül pénzügyi szolgáltató, de egy nem pénzügyi internetes vállalkozás is végezheti, hiszen nem ő szolgáltat, csak az ügyfél számára optimalizál. Itt az ügyféltitok, az adatkezelési problémák, valamint a szabályozatlan nem pénzügyi szolgálta-

14 A találkozón személyesen részt vett a a PSZÁF és az MNB képviselője is (Harmati László). A találkozóról készült rövid összefoglalót ld. E-finance: Current Trends and Future Prospects, CMF Room document. No. 5., 26. March 2001.

tók problémáit kell megoldani. Az Egyesült Államok (pontosabban a Fed) hangsúlyozottan piackonform módon, piaci önszabályozást sürget arra nézve, hogy önkéntes jelleggel hozzanak létre kötelező közös elveket az aggregációt végzők, félve attól, hogy az innováció könnyen túllépheti a központi merev regulációt. A résztvevő hatóságok mindegyike ugyanakkor úgy vélte, hogy kikerülhetetlen lesz a hatóságilag kikényszeríthető és kontrollálható jogszabályok meghozatala.

A piaci szereplők az e-finance határon túli szolgáltatások elhanyagolható mértékét látva csalódottak voltak, és középtávon sem remélnék javulást. Az európai résztvevők az okokat egyrészt abban látják, hogy az országok pénzügyi piacait keményen védik még mindig a szabályozók, **inkonzisztensnek** érzik az e-commerce direktívát a pénzügyi szolgáltatásokról szóló direktívák némely pontjával, a retail fizetési rendszerek **integrációs** fokát alacsonynak tartják, ami komoly transzferproblémákat, illetve költségtöbbletet jelenthet. Szóvá teszük azt is, hogy elemi bankkapcsolat létesítése, melyre e-finance szolgáltatás épülhet, nem rezidensek részére még mindig komoly akadályokba ütközik.

MAGYAR SZABÁLYOZÁS

A magyar szabályozás általános törvényi alapja a **külföldiek magyarországi befektetéseiről szóló** (1988. évi XXIV.) **törvény**, amely kimondja, hogy gazdasági célú **letelepedés**, azaz leányvállalat alapítása, fióktelep, vagy önálló vállalko-

zás létrehozása **nélkül** külföldi csak néhány, a törvényben tételesen meghatározott, például oktatási, előadóművészi, stb. tevékenységet folytathat. Az ezzel összhangban lévő **hitelintézeti törvény** (Hpt.) és egyes határon átnyúló pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozóan liberalizált **devizatörvény** (Dtv.) e tekintetben fennálló ellentmondása miatt a hazai szabályozás 2000. december 31-ig abban a helyzetben volt, **hogy a devizasabályok engedték, a tevékenységi szabályok viszont tiltották határon átnyúló pénzügyi szolgáltatások végzését.** Nagyon fontos, hogy a devizatörvény csak a hitel és pénzkölcsönnyújtási tevékenységet, a pénzügyi lízinget illetve a bakgarancia nyújtását tekintette részben liberalizált, nem rezidens által is végezhető hitelintézeti tevékenységnek, viszont a hitelintézeti törvény valamennyi pénzügyi szolgáltatás nyújtását csak székhellyel vagy fióktelepként letelepült szolgáltatónak engedélyezte.

A Hpt. olyan tevékenységeket tiltott (például a hazai gazdálkodó szervezetek külföldről történő, külföldi bank által végzett hitelezését), mely fontos szerepet játszott és játszik a vállalatok finanszírozásában és devizajogilag is liberalizáltak volt tekinthető. Tehát egy ágazati törvény nem jól képezte le a valós helyzetet és a szélesebb jogalkotói szándékot. Ennek magyarázata az, hogy a devizakorlátozások szinte folyamatosan zajló eltörlése mögül egyre jobban előbukkantak a mögöttes szabályozásnak azok a hiányosságai, amelyek kialakulása és fennmaradása nagyrészt éppen a devizajogszabályok korábbi teljes tiltást tartalmazó jellegére vezethetők vissza, mivel nem volt értelme

valamilyen amúgy is tiltott tevékenységre részletszabályokat alkotni.

Mivel a statisztikai adatgyűjtés a fizetési mérleg szempontjait helyezi előtérbe a külföldről érkező hitelfinanszírozásra vonatkozóan, nem rendelkezünk folyamatos információval arról, hogy a külföldi hitelnyújtó személye milyen jellegű vállalkozást takar. Arról tehát, hogy **hitelintézet-e a hitel nyújtója, nincs folyamatos információ**, ezért külön gyűjtést kellett végezni.¹⁵ (Ez azért fontos, mert például az anyavállalati hitel nem minősül pénzkölcsön nyújtásának, így nem pénzügyi szolgáltatás.) Két időpontot kiválasztva a záróállományokra végeztünk gyűjtést (1999. december 31. és 2000. március 31.). A nem rezidens bankok által rezidens vállalkozásnak közvetlenül nyújtott hitelek hó végi záróállományait vizsgálva látható volt, hogy az összes, külföldtől hazai vállalkozáshoz érkező hitel hozzávetőlegesen 20 százaléka esetében a hitelnyújtó külföldi bank volt mindkét időpontban, **vagyis a külföldről történő magyar vállalatfinanszírozás ötöde határon átnyúló pénzügyi szolgáltatáshoz kapcsolódott**, amit a tevékenységi szabályok nem engedtek meg. Természetesen az eseti gyűjtés miatt ezek az adatok csak tájékoztató jellegűek voltak, mégis kellő alapot szolgáltatott arra, hogy a Hpt. a tényleges helyzetnek és így a transzparens

szabályozás elvének megfelelő módosítását haladéktalanul kezdeményezze a hazai szabályozó. A korábban beterjesztett törvényjavaslat csak az EU-csatlakozás időpontjától adott megoldást és csak a probléma egy részére, hiszen az EU hitelintézetei irányába a csatlakozástól megnyitotta volna a határon át nyújtott szolgáltatások lehetőségét, az EU-n kívüliek számára azonban akkor sem.

Magyarország egyes határon átnyúló pénzügyi szolgáltatások szabadabb tételekor azt a pragmatikus vonalat követte, hogy azok a szolgáltatások élveznek elsőbbséget, amelyeknél a kockázat a külföldi szolgáltatónál van (hitelnyújtás, lízing), míg az ügyfél kockázatával járó ügyletek (betételhelyezés, számlavezetés, stb.) **határon átnyúló módon egyelőre nem** nyílnak meg külföldi hitelintézetek előtt. Az ügyfél kezdeményezésére, külföldön történő szolgáltatásnyújtás szabadságát – a későbbiekben részletezett módon – ez természetesen nem érinti.

A 2001 januárjától hatályos Hpt.-ben (2000. évi CXXIV. törvény) **határon átnyúló szolgáltatásként** lett nevesítve és engedélyezve a **külföldi hitelintézettől történő hitelfelvétel és a pénzügyi lízing** az OECD-tagországok hitelintézetei számára, de továbbra is fennmaradt az a **tilalom**, hogy ezen szolgáltatók **nem akvizíthatnak** ügyfelet és **nem hirdethetnek** Magyarországon.

Továbbra is felemás helyzetben maradt az ugyancsak gyakori külföldi **bankgarancia** nyújtása, ami devizasempontból szabadon igénybe vehető, míg a Hpt. szerint csak Magyarországon bejegyzett hitelintézet nyújthatja üzletszerűen.

15 A leggyűjtés során az elkülönítő ismérvtől az volt, hogy szerepel-e a „bank” szó a hitelnyújtó nevében. Ezután az adatok közül a nemzetközi pénzügyi intézmények (például EBRD, EIB) lettek kiszűrve. Az összefoglaló adatok forrása „A devizakülföldiektől felvett deviza és -forint hitelek állománya és forgalma” c. havi jelentés volt.

A Hpt. módosításának egyik fontos eleme az EU- tagországok hitelintézetei határon átnyúló szolgáltatásainak szabaddá tétele Magyarországon, ami az ország EU-ba történő belépésekor lép hatályba. Ez jelenleg nem okoz változást, viszont egyértelmű vállalása a tagsággal járó követelményeknek és figyelemfelhívás a hazai bankok számára a fokozott versenyre való felkészülés szükségességére.

A Hpt. módosítása – az EU megközelítését kiindulási alapul véve – a pénzügyi szolgáltatások tekintetében a határon átnyúló szolgáltatásokat a következők szerint határozza meg:

„A pénzügyi, illetőleg kiegészítő pénzügyi szolgáltatás nyújtása nem a szolgáltatást nyújtó pénzügyi intézmény székhelyével, telephelyével, főirodájával, fiókjával azonos országban történik és a szolgáltatást igénybevevő ügyfél telephelye, állandó lakóhelye sem abban az országban van, ahol a szolgáltatást nyújtó pénzügyi intézmény székhelye, telephelye, főirodája, illetve fiókja.”

A határon átnyúlás tényállásának egyik eleme az, hogy a magyar rezidens ügyfél nem magyar rezidens pénzügyi szolgáltatótól vegyen igénybe pénzügyi szolgáltatást, a másik eleme pedig az, hogy a szolgáltatást nem ott nyújtják, ahol a külföldi szolgáltató központjával, vagy fiókjával letelepedett.

Akárcsak az EU megfogalmazásával, ezzel kapcsolatban is joggal merülhet fel az a probléma, hogy nincs egyértelműen körülhatárolva a szolgáltatás nyújtásának **helye**, amelyre a definíció felépül, ezért többféle értelmezésre is alapot adhat. Egyedül a definícióból nem vezethető le, hogy például a Rómából budapesti székhelyű vállalatnak londoni számlájára nyújtott hitelt a magyar határon átnyúlónak kell-e tekinteni.

A szabályozás nem alkalmazza a külföldi fogyasztás fogalmát, de a definícióból az is levezethető, hogy ha a szolgáltatást a szolgáltató székhelyén, vagy fiókjában nyújtják, az nem számít határon átnyúlásnak. Ezzel is az a probléma, hogy nincs meghatározva a szolgáltatás nyújtásának helye.

A Hpt. csak hazai székhelyű hitelintézet és fiók számára engedi meg tevékenységének bármilyen módon történő reklámozását és ez vonatkozik az egyébként a törvényben megengedett külföldi hitelnyújtásra és lízingre is. Ez összhangban van az OECD említett megengedő szabályával, viszont eltér az EU hivatkozott szabályértelmezésétől és a magyar reklámtörvényből levezethető attól az elvtől, hogy amely áru forgalmazása nem tilos, az reklámozható is. A magyar szabályozás ebben a tekintetben tehát egyértelműen szigorúbb a kül- és a belföldi általános gyakorlathoz képest. Ez jelenleg teljesen jogszerűen megtehető, hiszen az „unsolicited” határon átnyúlás biztosítására ennél több szabályozói eszközre nem igazán nyílik lehetőség.

Az EU-tagországok közti határon átnyúló pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó szabályozást elsősorban az **egységes bankengedély**, a „single passport” léte teszi sajátossá, más országok megközelítésétől eltérővé. Ebben a viszonylatban ugyanis mind a gazdasági letelepedés, mind a szolgáltatás külföldről történő nyújtása a **székhely** és nem a szolgáltatás helye szerint illetékes felügyeletnek történő **bejelentés** alapján kezdődhet meg, a szabályozás ezért elsősorban akörül fog, hogy mely esetekben kötelező ez a

bejelentés és mely esetekben nincs szükség erre sem a másik tagállam rezidenseinek nyújtott szolgáltatás megkezdésekor. Részletszabályokat ezért elsősorban a székhely országból más EU-országokba „kifelé” irányuló szolgáltatásokról találunk, ami a jelenlegi hazai, alapvetően a „befelé” jövő szolgáltatásokhoz kapcsolódó problémáinkhoz képest más viszonyokat tükröz. Ebben a tekintetben a hazai szabályozás szükségszerűen eltér az EU-belitől, hiszen nem a home country, hanem – az Unió által 12 évvel ezelőtt megszüntetett – host country control-on alapul és ezért a csatlakozáskor majd teljesen átalakul.

A közösségi jogszabályok és azok hivatalos magyarázatai azért igyekeznek minél pontosabban meghatározni azt a pontot, amelytől kezdve már egyik, vagy másik szolgáltatásnyújtásról van szó, mert a bejelentést a **székhely ország felügyeletének** kell megtenni, mely dönthet úgy is – saját értékelési szempontjainak megfelelően –, hogy a tájékoztatást nem továbbítja, ténylegesen megakadályozva így a szolgáltatás nyújtását a másik tagországban. Ez értékelésünk szerint alapvetően nem a másik országbeli potenciális ügyfelek, hanem a saját országbeli betétesek és tulajdonosok védelmét szolgálja a túlzott terjeszkedés következményei ellen. (Ez abból is látható, hogy a másik tagországban érvényes **fogyasztóvédelmi előírásokat** viszont nem a saját, hanem a másik ország felügyeletének kell megismertetnie a hitelintézettel.)

A jelenlegi magyar, a határon átnyúló szolgáltatást érintő szabályozás hangsúlya az előbbieknél megfelelően a külföldi

szolgáltató **bejövételének** korlátozásán van. A külföldi letelepedéssel járó szolgáltatás-nyújtás jelenleg szinte teljes körűen a PSZÁF engedélyéhez van kötve, hiszen a külföldön történő fióknyitáshoz, leányvállalat alapításához, vagy befolyásoló rész szerzéséhez a felügyelet engedélye szükséges. (A hiányzó láncszem az alárendelt kölcsöntőke nyújtásával történő tőke-kivitel.) A külföldre, külföldieknek való határon átnyúló szolgáltatás-nyújtás azonban **semmilyen külön tevékenységi engedélyt nem igényel**, ha a bank egyébként rendelkezik bankműveleteinek devizában való végzésére szóló felhatalmazással.

A hatályos magyar szabályozás ambivalens abban a tekintetben, hogy a **fiók** létesítése beleszámít-e a határon átnyúló szolgáltatásokba, ugyanis a definíció szerint nem, a „**Határon átnyúló tevékenység végzésének szabályai**” c. rész viszont **fióktelep alapítása** esetére is előírja a külföldi hitelintézet tájékoztatását a magyar fogyasztóvédelmi szabályokról.

A 2001. ÉVI DEVIZALIBERALIZÁCIÓVAL ELŐÁLLT HELYZET

Az árfolyamrezsim változása miatt még szélesebb körű devizaliberalizáció adta jövőbeni lehetőségek a hazahozatali kötelezettség oldásával, a szabadabb konverziós lehetőségekkel és a külföldi számlatartás szabadságával felvetik azt a kérdést, hogy igényel-e szabályozáspolitikai, felügyeleti módosítást a határon átnyúlás lehetőségének megnövekedése.

Az alábbiakban felsorolt problémák egy részét jellegetesen az átmenet abból faka-

dó problémái teszik ki, hogy az egyik jogterület fejlődése – meglehetősen szerteágazó okokból – megelőzte a másikat, míg másik része már a tevékenység természetének tisztán technikai korlátaiból adódik, amelyek akkor is fennállnak, ha semmilyen jogszabályi korlátozás nem érvényesül.

A Hpt. határon átnyúlás fogalmából azt láthatjuk, a **szolgáltatás nyújtásának/igénybevevőjének a helye** határozza meg a határon átnyúlást, még ha e kettő sokszor el is válik egymástól. Vannak bankszolgáltatások (például betétgyűjtés, pénzforgalmi szolgáltatások) ahol – amennyiben pusztán a földrajzi ittlét-ottlét határozná meg ezt a kérdést – olyan értelmezés is előfordulhatna, hogy például egy osztrák banknál számlát vezető magyar természetes személy amennyiben átutalási megbízását papíron Ausztriában adja le, az nem határon átnyúlás (hanem külföldi fogyasztás), ha viszont Magyarországról hívja fel az osztrák bankját az átutalást elintézni, akkor már határon átnyúlásnak minősülhetne. Ugyanígy, ha „táskában” viszi ki a pénzét az ügyfél az osztrák bankba, akkor az külföldi fogyasztás, ha viszont itthonról utalja, akkor az határon átnyúlás. Problémás például egy külföldi bank által kibocsátott kártyával való fizetés is, hiszen ekkor például a magyar ügyfél osztrák bankja minden egyes Magyarországon történő osztrák bankkártyával való fizetésekor átnyúlik a határon. De ugyanígy probléma lehet a látzólag „helyhez kötött” széfszolgáltatás is, hiszen a szolgáltatás nyújtása az a széfben való elhelyezés, ami értelemszerűen csak a külföldi bankban történhet fizikailag, vagyis értelemszerűen csak külföldi fogyasztásról lehet szó, mégis, amennyiben az

ügyfél Magyarországon van és a kinti széfben elhelyezett egy tárgyat, a külföldi bank a definíció szerint átnyúlt a határon.

Az érvényes definíció tehát önmagában nem elégséges arra, hogy a csatlakozás után az EU és a harmadik országbeli hitelintézetek által nyújtott szolgáltatásokat elkülönítsük, de arra sem, hogy a teljes devizaliberalizálás utáni helyzetben tisztán láthassuk a határokat.

A nemzetközi szabályozási tapasztalatok alapján külföldi szakértők e kérdésben fontosnak ítélik a helyzet elemzéséhez az **egyéb jogszabályi, a technikai-tranzakciós korlátok** figyelembe vételét.

Egyéb jogszabályi korlát a **Hpt. hirdetési tilalomra vonatkozó szövege** szerint a pénzügyi szolgáltatás hirdetése (például írott, elektronikus sajtóban) csak a Magyarországon megtelepedett (székhellyel, vagy fiókkal rendelkező) szolgáltató adhat.¹⁶ E szabály szerint a megtelepedett szolgáltatók piaca védett, hiszen nem kínálhatja szolgáltatásait külföldi bank Magyarországon. (Kivétel a csatlakozás után az EU-bankok.)

Fontos természetes tranzakciós korlát a **pénzátutalások költsége**. Vagyis egy magyar ügyfél esetében annak a tranzakciós költsége igen nagy, hogy a banki passzív oldalra vonatkozó műveleteket (betételhelyezés, pénzforgalom) külföldön bonyolítsa, úgy, hogy földrajzilag nem ott van (vagy jövedelme nem ott keletkezik), ha viszont igen, akkor már nem határon átnyúlásról, hanem külföldi fogyasztásról

¹⁶ E rendelkezés számonkérése csak a hirdetést megjelentető sajtóorgánumon, vagy hirdetési felület tulajdonoson keresztül mehet, mely felvet bizonyos problémákat. Például felügyeleti hatáskör.

beszélünk. További technikai korlátozó elem az, hogy egy Magyarországon lévő/élő/működő ügyfél bizonyos bankszolgáltatásokat **korlátozottan** tud Magyarországról igénybe venni. Ilyen például a széfszolgáltatás, de arra is gondolunk, hogy egy külföldi bankszolgáltató gyakorlatilag nem tudná hazai közműszolgáltatónak a magyar ügyfele havi számláját versenyképesen fizetni, itt is tranzakciós korlátok vannak.

Korlátozó tényező az **ügyfélbizalom**, illetve a szolgáltatók és az ügyfelek természetes **elfogultsága** a hazai piac mellett. Mint a nemzetközi részben láthattuk, akár a bank, akár a befektetési szolgáltatások nyújtása nem jellemzően retail szinten történik határon átnyúlva, a határon átnyúlás elterjedtségét a bizalmi viszony miatti elfogultság nagymértékben befolyásolja.

Összességében a definíciós értelmezési problémák ellenére a nemzetközi tapasztalatakból úgy tűnik, hogy számosságában **nagyarányú ügyfelevándorlás** a hazai bankszolgáltatóktól **nem várható**. Ezzel együtt a különféle szolgáltatások eltérő jellege miatt egyértelmű **alapokra** kell helyezni és jogszabályban kell rögzíteni azt, hogy ki, milyen pénzügyi, befektetési, biztosítási szolgáltatást, milyen módon kínálhat és nyújthat magyar ügyfeleknek külföldről. Ellenkező esetben vagy teljesen kiürül a Hpt.-nek az a rendelkezése, hogy az EU-ban székhellyel rendelkező hitelintézetek (hitelezésen és pénzügyi lízingen kívül) csak a csatlakozás után nyújthatnak határon átnyúló szolgáltatást magyar természetes és jogi személyeknek, továbbá az ennek mintájára más

szolgáltatásokra vonatkozó törvények folyamatban lévő módosítása, vagy bizonytalanság keletkezik azzal kapcsolatban, hogy mikor jogszerű és mikor jogszerűtlen egy adott szolgáltatásra vonatkozó szerződés megkötése.

Ugyanígy tisztázni kell a felügyelet által vállalható felelősséget is a külföldről belföldiek által határon átnyúlva igénybe vett pénzügyi szolgáltatásokért, hiszen például a hazai pénzügyi közvetítés valós méretére vonatkozó számításokhoz szükséges az, hogy legalább információja legyen a szolgáltatások nyújtásáról.¹⁷ Az EU csatlakozásig a hitelintézeti és más pénzügyi szolgáltatásokhoz hasonlóan a nem megtelepült (külföldi) szolgáltató nem végezhet **befektetési szolgáltatási tevékenységet sem Magyarországon**. Ha viszont a tőzsde fejlesztése azt eredményezi, hogy a Budapesti Értéktőzsde (BÉT) cross-membership megállapodásokat fog kötni más fejlett tőzsdékkel, ez azt jelentené, hogy külföldi tőzsdén tőzsdetag külföldi szolgáltató alanyi jogon kereskedhetne a magyar tőzsdén és ugyanígy magyar a külföldin. Mivel a saját számlás és a bizományosi kereskedés is tevékenységi engedélyköteles befektetési szolgáltatás, így a jelenlegi általános tiltás miatt elméletileg nem tehetné meg a külföldi tőzsdetag, hogy saját számlás ügyletet köt a BÉT-en, hiszen akkor befektetési szolgáltatást végezne.

További – egy későbbi önálló elemzés tárgyát képező – kérdés az, hogy mely további pénzügyi szolgáltatási tevékenysé-

¹⁷ Ez megvalósulhat akár bizonyos ügyfélkör általi bejelentési kötelezettségen, akár a külföldi bankfelügyeletektől beszerzett információkon keresztül is.

gek lennének felszabadíthatók még a külföldiek versenye előtt a meglévő kettőn kívül – és milyen megfontolások alapján – a csatlakozásig még hátralévő évek alatt.

**EGY SZABÁLYOZÁSI ANOMÁLIA –
A BANKKÖZI PIACON VÉGZETT PÉNZÜGYI
ÜGYNÖKI TEVÉKENYSÉG**

A jelenlegi szabályozási anomáliái közül van olyan, amit nem is a határon átnyúlás definíciós problémái okoznak, hanem a Hitelintézeti törvény szolgáltatáslistájának a tartalma.

Az Hpt. 3. § (2) d) pontja a **bankközi piacon végzett pénzügyi ügynöki tevékenységet** mint kiegészítő pénzügyi szolgáltatást definiálja, mely forintban és devizában egyaránt végezhető. Az Hpt.-ben a liberalizált határon átnyúlás, mint már írtuk, csak az OECD-országokban székhellyel rendelkező pénzügyi intézmények által nyújtott **hitel-**, illetve **pénzügyi lízing** szolgáltatásokra áll fenn. Így csak ezek nyújthatók a székhely szerinti felügyeleti hatóság engedélye mellett **határon átnyúló szolgáltatás formájában is**.

Az EU csatlakozásig így elméletileg tilos lenne nem megtelepült szolgáltatóknak bankközi ügynöki tevékenységet folytatni Magyarországon, hiszen a kiegészítő szolgáltatásokra is vonatkozik a tiltás. Nevezett tevékenység viszont nincs rajta a 2. bankdirektíva mellékletének kölcsönösen elismert szolgáltatásokat tartalmazó listáján, így a tevékenységet nem csupán a jogszabályok betartása felől lenne ajánlatos megközelíteni, hanem a tevékenység hasznát és kockáza-

tait elemezve kellene a szolgáltatásnyújtást szabályozni.

1. A tevékenység **meghatározó kockázatot nem** hordoz magában és a piac működésének hatékonyságához is nagyban hozzájárul. A bankközi forint- és devizapiac működésének sajátosságai közé tartozik, hogy a bankok alapvető, napi szintű forint- és devizapozícióinak lezárására viszonylag rövid idő, napon-ta körülbelül fél óra áll rendelkezésre. Ez alatt az idő alatt főként telefonon zajlik az ajánlati és vételi árak közlése a bankok kereskedői között. A piacon nincs kialakult, egységes ár, hiszen a szereplők nincsenek tisztában a többiek által keresett vagy kínált mennyiségekkel, mindenki csak a saját pozícióját ismeri. Ennek megfelelően csak a kétoldalú megbeszéléseken kialakított árak és mennyiségek alapján tudnak a szereplők információhoz jutni, ami már viszont elkötelezettséget is jelent. A **devizaliberalizáció** óta ez a forint- és devizapiac külföldi szereplők előtt is nyitva áll, ami azt jelenti, hogy a **piac mérete jelentősen megnőtt**. Ilyen körülmények között a már régóta – a devizaliberalizációt megelőzően is – jelenlevő, a piaci szereplők által széles körben ismert bankközi közvetítők tevékenysége – az anonimitás biztosítása és a kapacitáskorlátok kiküszöbölése miatt – nagyban hozzájárul az **allokációs mechanizmus hatékonyságának növeléséhez** és a **monopolhelyzetek megszüntetéséhez**. Az általuk biztosított csatorna igénybevételével a keresleti és kínalati oldal egymásra találása széles körben biztosított, így a kialaku-

ló árak volatilitása lényegesen csökken. Véleményünk szerint **ezen piaci közvetítők jelenléte lényegi kockázatot nem hordoz magában**, hiszen az árakut követően a két bankközi szereplő közvetlenül szerződik a teljesítésről, így a teljesítési kockázatot ők maguk vállalják, míg az ügynök jutalékot kap.

2. Másrészt, ha korlátoznánk ezen közvetítők magyarországi tevékenységét, akkor az a **magyarországi bankokat hátrányos helyzetbe** hozná a külföldiekkel szemben, hiszen részükre csak a hazánkban bejegyzett közvetítők árai állnának rendelkezésre.
3. Harmadszorban pedig ha csak a **Magyarországon bejegyzett közvetítők** lennének jogosultak a bankközi ügynöki tevékenység végzésére, akkor ez számukra **indokolatlan versenyelőnyt** jelentene a bankközi piac egészére vonatkozóan.

Mindezek figyelembevételével egyértelmű, hogy nem pusztán a tevékenység határon átnyúlásának tiltása megfontolandó, hanem a tevékenységi lista korrekciója is. Ez az egy példa is azt a javaslatunkat támasztja alá, hogy a szolgáltatások tételes felülvizsgálatára van szükség a meglévő anomáliák kiküszöbölésére.

A HATÁRON ÁTNYÚLÓ BIZTOSÍTÁSI ÉS A BEFEKTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK SAJÁTOSSÁGAI

A következőkben a hazai szabályozásban befektetési szolgáltatás néven külön kezelt, az EU nomenklátúra szerint viszont

a pénzügyi szolgáltatások közé tartozó, a magyar hitelintézetek által is folytatható tevékenységekkel, továbbá az egyre több termék tekintetében a befektetési szolgáltatásokhoz hasonló tevékenységeket végző biztosítókkal foglalkozunk. (A Marrakeshi Egyezmény pénzügyi szolgáltatásokról szóló, hivatkozott mellékletének 5. pontja szerint a pénzügyi szolgáltatások magukban foglalnak minden biztosítási, illetve biztosítással összefüggő szolgáltatást.)

A 92/49/EEC sz. Direktíva alapján a biztosítók is szabadon tevékenykedhetnek a többi EU tagállamban a hazai engedélyük alapján.

Az életbiztosítással kapcsolatos 90/619/EEC, valamint a nem-életbiztosítással kapcsolatos 88/357/EEC direktíva és módosításai szerint a biztosító köteles értesíteni a székhely (főiroda) szerinti, illetve fiók esetén ennek székhelye szerinti tagállam illetékes hatóságait, megjelölve a szolgáltatás, illetve a fedezni kívánt kockázatok fajtáját, valamint azon tagállamokat, amelyek területén a szolgáltatást nyújtani kívánják.

A szolgáltatás nyújtásának az országát az EU direktíva – eltérően a hitelintézetekre vonatkozótól – egyértelműen definiálja. Eszerint a biztosítási tevékenység ott folyik, ahol az a kockázat felmerül, amelyre az adott biztosítást kötötték.¹⁸ A kockázatvállalás helye ugyancsak egyértelműen meghatározott, mind az élet, mind a nem-élet ág esetén a direktívák

¹⁸ Member State of provision of services' means the Member State in which the risk is situated when it is covered by an establishment situated in another Member State.

szerint.¹⁹ A Tanács a biztosítási direktívákat a 97/C 365/04. számú magyarázatában (Interpretative Communication²⁰) értelmezi, a hitelintézetekhez hasonlóan, abból a szempontból, hogy a külföldi biztosítási szolgáltatás mely esetben minősül letelepedésnek, és mikor határon átnyúló szolgáltatásnak.

A biztosító rendelkezhet a másik országban **felszerelésekkel** – például irodahelyiség – és igénybe vehet helyi szakértőket a kockázatok, vagy kár megállapítására és **rendszerrel** a biztosítási díjak összegyűjtésére, a kárigény-bejelentések fogadására ügynököket a biztosítási ajánlatok biztosító és ügyfél közötti közvetítésére, jogi, illetve orvosi szolgáltatásokat. Fenntarthat továbbá a fogadó ország területén konkrét biztosítási tevékenységet nem végző **állandó személyzetet** (például piackutatásra). A **hirdetés** tekintetében – hasonlóan a bankokhoz – akkor áll fenn előzetes bejelentési kötelezettség, ha a biztosító az ügyfél államának területén kíván tevékenységet folytatni. Mind a

reklámozás, mind a határon átnyúló szolgáltatás esetében köteles azonban betartani a fogadó ország közjó szabályait.²¹

Magyarországon a biztosítóintézetekről és a biztosítási tevékenységről szóló (1995. évi XCVI.) törvény kifejezetten nem használja a határon átnyúlás fogalmát, de több tekintetben rendelkezik róla. A hatályos biztosítási jog elvileg nem teszi lehetővé **külföldi** intézmények számára biztosítási tevékenységek²² végzését Magyarország **területén határon átnyúló** formában, csak magyarországi fióktelepeik útján. Ha azonban a határon átnyúló tevékenység definíciója alapján vizsgáljuk meg a biztosítási törvényben foglalt engedélyezett tevékenységeket, találunk köztük határon átnyúlót és külföldi fogyasztást is, sőt, a külföldi biztosítók mozgásterét bizonyos tekintetben még szélesebb, mint az egyes határon átnyúló pénzügyi szolgáltatásokat deklaráltan engedélyező hitelintézeti törvény esetében.

Határon átnyúló szolgáltatás a külföldi biztosítótól igénybe vehető **viszontbiztosítási tevékenység**, erről maga a tevékenységet szabályozó törvény rendelkezik. A viszontbiztosítás külföldi partnerrel való végzése annyira része a magyar gyakorlatnak, hogy ehhez nem is szükséges felügyeleti engedély, csak a partnerek nevének bejelentése van előírva.

A belföldi természetes és jogi személyek jogosultak szerződést kötni külföldi biztosítóval bármely nem-életbiztosítási

19 Member State where the risk is situated' means:

- the Member State in which the property is situated, where the insurance relates either to buildings or to buildings and their contents, in so far as the contents are covered by the same insurance policy,
- the Member State of registration, where the insurance relates to vehicles of any type,
- the Member State where the policy-holder took out the policy in the case of policies of a duration of four months or less covering travel or holiday risks, whatever the class concerned,
- the Member State where the policy-holder has his habitual residence or, if the policy-holder is a legal person, the Member State where the latter's establishment, to which the contract relates, is situated, in all cases not explicitly covered by the foregoing indents.

20 Draft commission interpretative communication – freedom to provide services and the general good in the insurance sector, Official Journal C365., 03/12/1997.

21 A biztosítások körében előírt közjó szabályok szinte teljes mértékben megegyeznek a fentiekben a bankoknál részletesen ismertetett szabályokkal.

22 Biztosítási, biztosításközvetítői, biztosítási szaknácádói tevékenységek.

kockázatra abban az esetben, amikor Magyarországon bejegyzett biztosítók nem vállalnak kötelezettséget.

A törvény lehetőséget nyújt a **külföldi fogyasztásra** is, amikor általában megtiltja, hogy belföldi külföldi biztosítóval szerződést kössön, de megengedi abban az esetben, ha egy belföldinek „szoros és tartós külföldi kötődése” áll fenn. **Külföldön munkát vállalók**, 90 napot meghaladóan külföldön tartózkodók életbiztosítási, vagy- és felelősségbiztosítási szerződést köthetnek külföldi biztosítóval. Nemzetközi gazdasági tevékenységet (például **fuvarozás, szállítmányozás**) folytató, magyarországi székhelyű vállalkozások a járműveikre és az áruikra (elvileg akár az ország teljes export-import forgalmára) **külföldön** bekövetkező biztosítási eseményre vonatkozó biztosítási szerződést köthetnek külföldi biztosítóval.

Ide sorolhatók továbbá a belföldi és külföldi biztosítók közötti együttbiztosítási, segítségnyújtási szerződések, a biztosítási szolgáltatásoknak a másik biztosító által történő lebonyolítására kötött megállapodások.

A biztosítási törvény **hirdetésre** vonatkozó szabálya szerint csak Magyarországon bejegyzett biztosító (biztosításközvetítő, biztosítási szaktanácsadó) tehet közvé hirdetést.

A jelenleg hatályos biztosítási törvény módosítása folyamatban van. A módosításnak, – amennyiben a Hpt. módjára leképezi a már belépéskor fennálló helyzetet, – lehetővé kell tennie az Unióban székhellyel rendelkező biztosító intézeteknek a határon átnyúló szolgáltatását az EU biztosítási direktívákkal harmonizált

módon. Az idézett jogszabályhelyekből látható, hogy számos módosítás szükséges a harmonizációhoz (például a tartós külföldi tartózkodás időhatárának háromról négy hónapra való emelése).

A **befektetési szolgáltatásokról** szóló 93/22/EEC direktíva lehetővé teszi az „európai útlevél” alkalmazását; a szolgáltatásnyújtás szabadságáról, illetve a határon átnyúló szolgáltatásokról a bankok számára előírtakhoz hasonlóan rendelkezik.²³

Ami a hazai szabályozást illeti, a 2002. január 1-jétől hatályos tőkepiaci törvény (Tpt.) rendelkezései szerint külföldi vállalkozás befektetési, vagy kiegészítő befektetési tevékenységet kizárólag fióktelepe útján végezhet **Magyarországon**. Az ország területén **külföldi** belföldiek számára nyújtott szolgáltatásokat vizsgálva azonban számos legális üzletkötési lehetőséget találunk.

A devizatörvény – a felhatalmazott hitelintézetek, devizabelföldi befektetési alapkezelők, forgalmazók kivételével – devizabelföldiek számára **brókerkényszert** írt elő devizakülfölditől történő értékpapír vásárlás esetére), illetve devizakülföldi értékpapír-letétkezelői szolgáltatásainak igénybevitelét kizárólag **devizabelföldi érték-**

23 A direktíva 18. cikkelye szerint a befektetési vállalkozás, mely élve a szolgáltatásnyújtás szabadságával, először kíván tevékenységet folytatni egy másik tagállam területén, köteles a hazai tagállam illetékes hatóságát tájékoztatni arról, hogy: a) mely tagállam területén, b) milyen befektetési szolgáltatás(oka)t kíván nyújtani. A hazai tagállam illetékes hatóságai ezen információkat egy hónapon belül közlik a fogadó tagállam illetékes hatóságaival, és ezt követően a befektetési vállalkozás megkezdheti tevékenységét a fogadó tagállam területén. A fogadó tagállam hatóságai a bejelentés kézhezvételét követően közlik a befektetési vállalkozással a területükön érvényesülő és betartandó közös szabályokat.

papír-letétkezelő közvetítésével tette lehetővé. Ezek a rendelkezések nem zárták ki a külföldi befektetési szolgáltatók igénybevételét, csak – piac és fogyasztóvédelmi okokból – előírták egy magyar szolgáltató közreműködését a lebonyolításban. A megszünt törvénynek ezek a (korábban sem devizális tartalmú) rendelkezései lényegében változatlan tartalommal kerültek át az új tőkepiaci törvénybe.

A magyar befektetők külföldi értékpapír-ügyleteik lebonyolításához korlátlanul vehetik igénybe külföldi értékpapír-kereskedők, értékpapír-letétkezelők bizományos és értékpapír-számlavezetési szolgáltatásait. A magyar kibocsátók külföldi kötvénykibocsátásaikhoz igényelhetik külföldi szolgáltatók jegyzési garancia-vállalását, a forgalomba hozatal szervezését. Nincs akadálya a külföldi tőzsdei és tőzsdei elszámolóházi szolgáltatások igénybevételének sem. Ugyanakkor **hazai szolgáltatásnyújtásra** (itthon, rezidens ügyfélnek) csak Magyarországon megtelepült szolgáltató jogosult.

A **reklám** (hirdetés, hirdetmény) vonatkozásában a Tpt. csak annak tartalmi követelményeiről rendelkezik, de – szemben a Hpt.-vel és a biztosítási törvénnyel – nem írja elő a belföldi székhelyű befektetési vállalkozások reklámozási jogának kizárólagosságát. Ezt nyilvánvalóan összhangba kell hozni a másik két szolgáltatás reklám-szabályaival.

ÖSSZEFOGLALÓ

1. A határon átnyúló pénzügyi (befektetési, biztosítási) szolgáltatások általános meghatározása a szolgáltatás nyújtójának és igénybevevőjének (földrajzi) helyét tekintve elkülönítő ismérvek a határon átnyúlás definiálásához. A definíció alapján megkülönböztetjük a „határon átnyúló szolgáltatás”-t az ún. „külföldi fogyasztás”-tól. Megállapítható, hogy **ezen elkülönítés nem ad pontos választóvonalat a két típusú szolgáltatás között**, a legkritikusabb probléma a szolgáltatás-nyújtás **helyének** a definiálása.
2. A különböző nemzetközi pénzügyi intézmények és szervezetek (IMF, EU, OECD, WTO) határon átnyúló szolgáltatásokkal kapcsolatos iránymutatásai és meghatározásai általában összhangban vannak, az EU „single passport” elvéhez kapcsolódó határon átnyúlási liberalizációs elvárásainak értelmezése azonban már ellentmondásokat tartalmaz (ld. üzletszerűség, a szolgáltatás helyének problémája, külföldi fogyasztás). A „közjó” érdekében alkalmazható korlátozások értelmezése a határon átnyúló szolgáltatás-nyújtás esetén szintén nem egyértelmű.
3. Fontos szabályozói elvárás e szolgáltatástípusok esetén a fogyasztók tájékoztatása és a hazai **fogyasztóvédelmi szabályok** érvényesítése a határon átnyúló pénzügyi szolgáltató esetén.
4. Az interneten keresztül határon át nyújtott **e-finance szolgáltatás** mind a szolgáltatásnyújtás, mind a szolgáltatásra való felhívás szempontjából szabályozást igénylő terület. Értelmezés szerint a szabályozási politikák az internetet, mint **alternatív elosztási csatornát kezelik**, így tartalmilag ugyanolyan fő szabályozási elvek sze-

rint kezelik, mint a hagyományos disztribúciós csatornákat.

5. A határon átnyúló szolgáltatásokat vizsgáló **empirikus felmérések elég hiányosak**, szolgáltatástípusonként eltérő mélységű elemzésekkel lehet találkozni. Közös jellemzőként elmondható, hogy az utóbbi tíz évben a növekedés nemcsak volumenben volt nagy, hanem a szolgáltatástípusok körét tekintve is. Továbbra is élen jár a **nemzetközi vállalati hitelezés a hitelezési szindikátusok** miatt, illetve a **nemzetközi értékpapír kibocsátás és kereskedés**. A piaci globalizáció miatt határon átnyúló szolgáltatásként domináns szolgáltatástípus a **letétkezelés**, illetve a **határon átnyúló kockázatokat biztosító** (ld. hajózási, repülőgép, nagyvállalati) biztosítási szolgáltatások, historikus okok miatt erősen jellemző a private bankingben, (lásd Svájc). A retail banking területén illetve a hagyományos nagytömegű banki és befektetési banki szolgáltatások esetében egyértelműen megfigyelhető az ún. **home country biased magatartás**, mely a hazai szolgáltatók melletti elkötelezettséget jelenti elsősorban a szolgáltatás biztonsági vetületei miatt (a szolgáltatást kínáló-oldaláról is megfigyelhető e szolgáltatásokra az ugyanazon okokra visszavezethető hasonló viselkedés). A határon átnyúló retail pénzügyi szolgáltatás igénybevételét ezen túlmenően erősen csökkentik bizonyos **tranzakciós költségek** (például nemzetközi átutalási rendszerek költségei), **szerződéskötéshez kapcsolódó egyedi szabályok**, illetve más
- szabályok** (például fogyasztóvédelem, adószabályok) érvényesítése a szolgáltatás kínálásakor.
6. Az **e-finance szolgáltatásnyújtás megjelenésével egyelőre azok a várakozások nem teljesülnek, melyek a szolgáltatástípustól független földrajzi korlátok gyors áttörését várták**, az e-finance szolgáltatások túlnyomó többsége határon belül bonyolódik. Az e-finance szolgáltatások többsége már „fizikailag” létesült elemi bank-kapcsolatra települ, s e kapcsolat létrejöttének pedig vannak területi korlátai. A **tranzakciós korlátok** is ugyanúgy fennállnak az internetes értékesítési csatorna esetén és a pénzmossás elleni szabályozás és fellépés erősödése egyelőre legalábbis nem ösztönzi az interneten alapuló bankszolgáltatások terjedését.
7. A hazai szabályozás az EU csatlakozáskori hatálybalépéssel mind a **pénzügyi, mind a befektetési szolgáltatások** esetén már megalkotta az EU körre vonatkozó határon átnyúló szabályozást. (A biztosítási terület ezzel egyelőre adós.) Az egységes európai útlevelel (single passport) és a székhely szerinti felügyelet (home country control) alapelveinek hazai alkalmazásakor kiemelt szerepet kap a felügyeletek közötti munkamegosztás, egyeztetés és adatcsere. Továbbra is kérdéses azonban az EU-n kívüli kör szabályozása. A devizaliberalizálás 1996-os üteménél előálló helyzetre reagálva, mintegy legalizálva egy létező szolgáltatástípust, a szabályozás az OECD körre vonatkoztatva lehetővé teszi 2001. január 1-jétől, hogy a pénzügyi szolgáltatások

közül két finanszírozási alapinstrumentum, a hitelezés és a pénzügyi lízing nyújtása, határon átnyúló szolgáltatásként is megtörténjen. Azonban mind a többi pénzügyi szolgáltatás, mind befektetési szolgáltatások, mind a biztosítási tevékenység végzése továbbra is letelepült (székhely, vagy fióktelep) szolgáltatók joga kizárólagosan. E szolgáltatásokra hirdetési tilalom is fennáll határon átnyúlóan (hitelezésre és pénzügyi lízingre is).²⁴

8. A 2001. évi teljes **devizaliberalizáció** miatt a külföldi számlanyitás szabadsága, a hazahozatali kötelezettség megszűnése és a teljes konvertibilitás miatt a pénzügyi szolgáltatások **külföldi** fogyasztása mindenki számára elérhetővé vált. Azonban az 1. pontban leírt bizonytalanság a **határon átnyúlás** és a **külföldi fogyasztás elkülönítésében** a nemzetközi szabályozás bizonytalanságai és a hazai szabályozás merevsége miatt sokkal élesebb szabályozási problémákat vet fel. Ezért szükséges valamennyi pénzügyi és befektetési szolgáltatásra, illetve a biztosítási tevékenységre egyenként megvizsgálni az elkülönítés tartalmát, a szolgáltatásnyújtás helyét.
9. A hazai merev szabályozási környezet saját korlátaiba először a Hpt. idézett módosításakor ütközött. Az új tőkepiaci törvényben a tőzsdék és az elszámolóházak nemzetközi együttműködésének tendenciáira reagálva **az elszámolási tevékenységek és a tőzsdei tevékenységek esetén megte-remtődött a határon átnyúlás lehetősége.** (Mivel ezek a tevékenységek tartalmukban nincsenek az EU kölcsönösen elismert listáján, így harmonizációs kényszer és időzítés sem feltétlenül vonatkozik rájuk.)
10. E feldolgozás eredményeit felhasználva nyilvánvaló, hogy az egyes (pénzügyi, befektetési és biztosítási) **tevékenységek szintjén** kell megvizsgálni a magyar szabályozást olyan szempontból, hogy a határon átnyúló szolgáltatás illetve a külföldi fogyasztás a szolgáltatás lényegét tekintve milyen esetben releváns elkülönítés és mikor nem. Az EU arra a kérdésre, hogy **mely esetben kerül sor egy szolgáltatás nyújtására egy másik tagország területén, a szolgáltatás karakterisztikus jegyeit viselő tevékenység,** (más megfogalmazásban : a fizetés ellenében nyújtott szolgáltatás lényegi része „the essential supply”) **ellátása helyének meghatározását írja elő. Ezt véleményünk szerint az egyes tevékenységeknél egyenként kell megvizsgálni.**
11. Másik szabályozási konzekvencia, hogy át kell gondolni a **fogyasztóvédelmi, a hirdetési és prudenciális szabályok érvényesíthetőségét, a felület szerepét, az országot stb.**

²⁴ Némely irodalom az ügyfél kezdeményezésére történt határon átnyúló szolgáltatást (unsolicited vagy passzív szolgáltatásnyújtás) külföldi fogyasztásnak tekinti.